

Środki finansowe na realizację zadania zostały pozyskane w ramach projektu;
„Wspólnota cierpienia czy konkurencja ofiar? Los Żydów, Romów i Polaków w czasie II Wojny Światowej”
przyjętego do finansowania w drodze konkursu na realizację projektów w ramach programu pod nazwą
„Nauka dla Społeczeństwa II” ogłoszonego komunikatem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 4 kwietnia 2023 r.

Zagłada Romów w Żabnie w świetle wspomnień i wywiadów z mieszkańcami

Cele lekcji

Po ukończeniu lekcji uczestnik:

- poznaje zagładę Romów w Żabnie poprzez **perspektywę świadków i mieszkańców**,
- rozumie, czym jest **pamięć lokalna i przekaz międzypokoleniowy**,
- analizuje **język relacji ustnych** i ich znaczenie dla historii,
- dostrzega emocje, lęk i bezzadność obecne w świadectwach.

1. Wprowadzenie

Wiedza o wojnie i zagładzie Romów w Żabnie nie pochodziła z podręczników. Przez dziesięciolecia była przekazywana **w rozmowach domowych, we wspomnieniach rodziców i dziadków**, często wieczorami, przy lampie.

„Jak opowiadali o trudnych rzeczach, takich straszących, to nogi podnosiliśmy na krzesło. Przy lampie się siedziało.” - **Zofia Seweryn**

2. Obecność Romów w codziennym krajobrazie

Relacje mieszkańców pokazują Romów jako **obecnych w przestrzeni lokalnej**, zapamiętanych poprzez drobne, codzienne obrazy.

„Romowie zbierali ślimaki nad Dunajcem. Zalewali je wrzątkiem w blasze, potem smażyli, przyprawiali i jedli.” – **Anna Macko**

3. Noc zagłady - obrazy zapamiętane przez świadków

Najsilniej w pamięci mieszkańców zapisała się **noc wyprowadzania Romów** - chaos, krzyki i strach.

Parafraza relacji (na podstawie kilku wywiadów):

Romów wyciągano nocą z domów, często w samej bieliźnie. Byli przerażeni, nie wiedzieli, dokąd są prowadzeni. Wozy odjeżdżały w stronę cmentarza, a krzyki było słychać w całej okolicy.

4. Dzieci jako świadkowie

Wiele relacji pochodzi od osób, które w czasie wojny były dziećmi. Ich pamięć jest **fragmentaryczna, obrazowa i emocjonalna**.

„Z przeżyć...ile to traumy człowiek przeżył, jak były bombardowania, jak były łapanki.” - **Aleksandra Pędziwiatr**:

5. Cisza po zagładzie i długie milczenie

Po wojnie o zagładzie Romów mówiono rzadko. Pamięć istniała, ale często **bez słów, w obrazach i emocjach**.

Parafraza relacji:

Ludzie pamiętali krzyki, wozy, noc. Ale przez lata nie mówili o tym głośno. To było „straszne”, „takie rzeczy”, „te czasy”.

6. Podsumowanie:

Relacje mieszkańców Żabna:

- nie są kroniką wydarzeń,
- nie zawsze są precyzyjne chronologicznie,
- ale niosą **emocjonalną prawdę doświadczenia**.

Bez nich zagłada Romów w Żabnie pozostałaby niemal niewidoczna.

„Teraz tak to poszło wszystko do przodu, że dzieci nawet słuchać nie chcą.” - **Zofia Seweryn**